

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ע"פ פתח מלות תש"ע י"ח ה' אלול 242

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: עונשו של המבייש את חברו

כמו כן ישנה הלכה פסוקה היא "ששנים לא יאמרו ההפטרות בפעם אחת, דתרי קלי לא משתמע" כן כתב הרמ"א (או"ח סי' רפ"ד ס"ה) בשם הריב"ש, ומקורה בגמרא מסכת מגילה. כלומר שכל הצבור צריכים לשמוע קריאת ההפטרות מפי העולה לתורה שבירך הברכות וכל הצבור צריכים לשתוק והחתם סופר נשאל (חלק או"ח סימן ס"ח) אודות ההמונים המשמיעים קולם בשעת אמירת מפטיר וכו' ואחרי שהרב מאריך במקורות ההלכה, מסיים: "וטוב יותר שלא לשנות מנהגם שלא לבייש מי שאינו בקי בקריאת הנגינה, אעפ"י שספר מנוקד לפניו". זה כחם של גדולי תורה אמיתיים לחוש לכבוד הבריות אף אם אינו תואם את ההלכה בפשוטה.

מסופר על הגאון רבי יחזקאל לנדא זצוק"ל בעל הנודע ביהודה שנתמנה להיות רבה של פראג, שם לב שיש יהודים שעולים לספר תורה, הם לא ידועים לברך את ברכות התורה, לכן הם מבקשים סידור מהגבאי שיתח להם והדבר הזה גורם להם לבושה. לכן כאשר נקרא הוא לתורה העמיד פנים כאילי מתאמץ הוא להיזכר בברכות ולחש לגבאי להניח לפניו את הלוח, היו לרב החדש מתנגדים בקהילה והם הפיצו שמועה כי אפילו לברך על התורה על פה אינו יודע, אולם הוא הוסיף לאחוז בדרך זו עד סוף ימיו כדי שלא לבייש העולים לתורה שאינם יודעים על פה.

בברכת כהנים עולים כל הכהנים לדוכן ללא מנעלים מה הסיבה לכך?

הגמרא בסוטה (מ) מסבירה, שישנו חשש שמא תקרע לאחד הכהנים רצועת מנעלו, ומפני כך יתבייש ולא יעלה לדוכן, אז עלולים לרנן אחריו שאינו עולה מפני שהוא בן גרושה.

אפשרות הבושה כאן היא רחוקה למדי, אולי תקרע הרצועה, אולי לא יעלה אולי מישהו יגיד, ובכל זאת טורחים כל הכהנים שבכל הדורות להוריד את נעליהם בכל פעם בעלותם לדוכן, כדי למנוע אפשרות רחוקה של חשד קל.

בואו תראו איך התורה חסה אפילו על הצומח, למרות שאינו שומע ואינו מבין. שמובא במדרש (בר"ר טו, ח): "מפני מה לא נתפרסם עץ הדעת? שאין ה' חפץ להונות בריה" למרות שלימודו בתורה נחסר עקב כך, לא מפרסם הקב"ה דבר העלול לגרום ביזוי אפילו לצומח.

כמו כן תורתנו הקדושה נמנעת מלבייש גם בעלי חיים בדברה על סימני הטומאה והטהרה בבהמות היא מאריכה וכותבת (שמיני "א, ד"): "את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם".

בפרשת השבוע מובא ענין מלחמת מדין, ומשה רבינו מגייס מבני השבטים חיילים לצבא: "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא. וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פינחס בן אלעזר".

שואל בעל הטורים, מה הסיבה שמשה רבינו אינו שולח את נשיאי השבטים למלחמה? ואומר בעל הטורים דבר נורא, כיון שמלחמה זו עם מדין היתה אחרי מעשה זמרי שהרג אותו פינחס, אם ישלחו את הנשיאים זה יגרום בושה לשבט שמעון שאין להם נשיא ואין להם את מי לשלוח, לכן בחר משה שלא לשלוח כלל את נשיאי השבטים.

ראו עד כמה נזהר משה רבינו שלא לבייש את עם ישראל.

חכמינו תיקנו מספר תקנות לכלל ישראל שכל מטרותן היא למנוע בושה מבודדים, דוגמא לכך במס' ביכורים (פרק ג' משנה ז'): "בראשונה כל מי שיודע לקרות קורא, וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין אותו". כל המביא ביכורים אומר את פרשת הביכורים הכתובה בתורה בתחילת פרשת כי תבוא ומתחילה ב"ארמי אובד אבי". כמובן כל מי שידע לקרוא היה קורא את הכתובים, אך היו בודדים שלא זכו ללמוד לקרוא, ולפיכך הכהנים היו מקריאים להם והם היו חוזרים על הדברים מילה אחר מילה. אולם הדבר גרם להם בושה, שכן כל העם מתאספים בעזרה וכולם נוכחים בבורותם והיו כאלה ש"נמנעו מלהביא" על כן "התקינו שיהו מקרין את מי שיודע ואת מי שאינו יודע", אין איש שקורא לעצמו, אלא הכהנים מקריאים לכולם כביכול אין איש היודע לקרוא.

מסיבה זו כתבו התוס' במסכת בבא בתרא (טו), שנוהגים ברוב הקהילות שישנו שליח ציבור הקורא בשביל כל העולים לתורה, ולא כל עולה קורא בעצמו, כדי לא לבייש את מי שאינו יודע לקרוא.

כמו כן כתב הסמ"ק, לגבי חתן תחת חופתו, כאשר הרב מסדר הקידושין, הוא מברך את ברכות האירוסין ולא החתן, כמו כן הרב מקריא לכל חתן מילה במילה את אשר עליו לומר "הרי את מקודשת לי וכו'", כדי לא לבייש את אלו שאינם יודעים, בין אם החתן הוא ת"ח עצום ובין אם הוא בור ועם הארץ, הרב מקריא והחתן חוזר אחריו ובלבד שלא לבייש את מי שאין לו (מטעם זה סידור קידושין שייך לצד של החתן, כי מצד הדין החתן בעצמו צריך לברך ברכת אירוסין, אך כדי לא לבייש מי שאינו יכול תיקנו שאחר מברך, ולכן הזכות שייכת לצד החתן).

מקשה המדרש רבה: "את הגמל כי לא מפריס פרסה לא כתיב כאן, אלא כי מעלה גרה הוא, ואת השפן כי איננו מפריס פרסה אין כתיב כאן, אלא כי מעלה גרה הוא. ואת החזיר כי איננו מעלה גרה אין כתיב כאן, אלא כי מפריס פרסה הוא".

למרות שבדרך כלל מקצרת התורה מאד הרי כאן האריכה כל כך לשם מה?

מסבירים לנו חז"ל, כדי לא לבייש את הבהמות.

אפילו בהמות שאינן שומעות ואינן מבינות האריכה התורה ומנתה תחילה את סימני הטהרה שיש בהן, וזאת למרות שסימני הטהרה שבהם אינם מועילים להם כלל, האם אנשים שצריכים לדבר במגרעות אדם לתועלת ובהיתר כגון מורים או שידוך משננים לעצמם את החיוב הזה של התורה!?

ומובא בספר "דעת תורה" למהרש"ם זצוק"ל (בהקדמה לספר חלק "יורה דעה"), ששמע מפי עד ראה, מעשה בחסיד שוטה שהחשיב עצמו למדקדק בהלכה, פעם אחת בהיותו בין אנשים רבים, ראה ביניהם אדם ננס נזכר שהלכה היא בשולחן ערוך (או"ח סימן רכ"ה סעיף ח') שמברכין ברכת "משנה הבריות" על אדם שנולד במומו ככושי וננס וכו'. אמר בליבו, לא בכל יום מזדמנת ברכה כזו לידי ומצוה שבאה לידי לא אחמיצנה, אלא אקיימנה בשמחה ובהתלהבות וב"רוב עם הדרת מלך", מיד נדחק בין הקהל רץ ותפס את אותו ננס כלולב הגביו בידיו לעיני כל ובירך בקול רם בדביקות עצומה "ברוך את ה' אלוקינו מלך העולם משנה הבריות". אוי לו לחסיד שוטה זה שהפך לרציחה ומרוב סכלותו איבד ב"מצוותו" את חלקו בעולם הבא.

כתב הגאון רבי אליעזר אזכרי בעל מחבר ספר חרדים בספרו מילי דשמיא (פרק כ"ה אות ג'), וז"ל: מי שפגם דיוקנו וירד למדרגת בהמה, אפשר שיתגלגל אחרי מותו בגלגול בהמה, לכן ישפיל עצמו מעתה כבהמה, לפני כל אדם קטן או רשע, כי עצמו ממנו מאוד, ואם יכלימוהו עד דאזיל סומקא ואתי חיורא לא יכעס, שהרי אדם מושל בכל הבעלי חיים לשחיטה ולשאר דברים, ואולי יכשר בעיני אלהים ויעלה לו זה השפלות תחת הגלגול, בגלל זה גם ימעט דיבורו כבהמה, ולא ישמע קולו רק בבואו אל הקודש. עכ"ל.

סיפר מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א: מעשה היה בעיר אחת בארץ ישראל. במנין של בני תורה ולהם בעל תפילה קבוע בימים הנוראים. במהלך אחת השנים, בעל התפילה קיבל משרה תורנית במוסד שאין רוח חכמים, נוחה הימנו כל כך. בבוקרו של ראש השנה, רגע לפני שהתחיל לומר 'המלך' ולגשת לפני העמוד. נעמד אחד המתפללים, החל לנגן 'המלך' וניגש לפני התיבה במקומו. היתה זו מחאה ברבים על כך שקיבל את המשרה ההיא". אותו ש"צ קבוע הרכין את ראשו בצער וחזר למקומו בבושה.

אמר רבי אהרן לייב: 'אותו יהודי שניגש להתפלל במקומו נפטר באותה שנה! והוסיף 'אף על פי שאותו יהודי כנראה שכוונתו היתה לקנא לשם שמים, שהכרתיו אותו ככזה... אבל בכל זאת הוא נפגע.

מעשה בזוג שלא זכו לפרי בטן במשך שש עשרה שנים בצר להם הגיע הבעל לרבי חיים קנייבסקי שליט"א ותינה צערו בפניו על הסבל הגדול שיש להם. רבי חיים בירכו שיזכו בקרוב לזש"ק. ולפתע שאל רבינו את הבעל, האם פעם פגע במישהו במשך החיים? ניסה הבעל להיזכר ולא נזכר שאי פעם פגע במישהו, לאחר שהלך לביתו החל לחשוב שוב ושוב האם פעם פגע בבן אדם במשך חייו ולאחר שהתאמץ להיזכר נזכר שכאשר למד בישיבה קטנה, היתה אשה שאחראית על הנקיון, והיה פעם שלא יכלה לנקות אז הביאה עמה כמה ילדים שינקו והדבר גרם לבחורים לקצת רעש ואי נוחות, ולפתע נזכר שהוא ניגש אל אותה אשה והעיר לה בצורה לא יפה על ההפרעה שהיא גורמת בכך שהביאה את הילדים לישיבה, ואותה אשה ענתה לו שהיא מברכת אותו שאף פעם לא יפריעו לו ילדים.

למחרת חזר מיד לבית הרב וסיפר את שזכר, ואמר רבי חיים, שצריך למצוא את אותה אשה ולבקש ממנה מחילה ואכן לאחר חיפוש מצא את אותה אשה וביקש את סליחתה וב"ה זכה לחבוק בן כעבור פחות משנה.

החפץ חיים זצ"ל סיפר איך התגלגל זוגו הראשון, כשהיה בן שש עשרה שנה ולמד בוויילנא בחברת עילויים רצה לכבד את אמו ונסע אליה לראדן, אמו שהתאלמנה שנים אחדות קודם לכן נישאה בשנית לאדם פשוט מאוד מהעיירה ראדן, בהזדמנות זו ראהו לראשונה בעלה של אמו ונשא חן בעיניו, עד שהחליט לקחתו לחתן לבתו מאשתו הראשונה, שהיתה בת עשרים ושש ותבע מאשתו אמו של הח"ח לסדר את הענין בכי טוב כי אחרת יגרשנה.

כאשר אמו התחילה לדבר עמו על הענין פרצה בבכי וכך סיפרה לבנה את אשר בעלה דורש ממנה באותו פרק הציעו לו הצעות נכבדות עם בנות גבירים ונדוניות גדולות אבל החפץ חיים ענה לה מיד: מה הרעש אז אני אתחתן אתה.

ומספר החפץ חיים, אמנם היתה ממשפחה עניה אך מעלה גדולה היתה בה, שהיתה יראת שמים גדולה. שידוך טוב.

כשחזרתי לאחר מכן לוויילנא אמר לי החברותא שלי: מה עשית? לקחת בת עניה, כמה זמן תוכל להשאר בלימוד, הלא תיאלץ מיד לאחר נישואיך לחפש פרנסה? מה עשית?

נוכחתי לדעת שהחברותא שלי צודק והתיישבתי בדעתי כי עלי לעזוב את השידוך, נסעתי בחזרה כדי לפייסה שתמחל לי, הרי אני עוזב שידוך.

כשהגעתי לעיירה ראיתי התקהלות גדולה ברחוב התקרבת למקום וראיתי שאחד חולה ל"ע במחלת הנפילה נפל באמצע הרחוב כשחלף ההתקף הוא קם אבל מכיון ונפל במקום של בוץ התלכלכו בגדיו וכובעו מאוד והתבייש מאוד מזה, באותו רגע הרהרתי לעצמי, הרי יש כ"כ הרבה יסורים בעולם, כ"כ הרבה בושות, ואם הקב"ה רוצה לבייש אדם הוא יכול לביישו בדרכים רבות כל כך, ואני הולך כעת לבייש בת ישראל על לא עוול בכפה, על אתר הפכתי את פני וחזרתי לישיבה.

סיים החפץ חיים, נשארתי עם השידוך והרבנית כיבדה אותי מאוד הסכימה לחיות בצמצום ותמיד נתנה לי ללמוד, ועזרה לי. אם רכשתי תורה בחיי, חייב אני לה תודה על כך, משום שהסתפקה אפילו בפת חריבה ולא דרשה מלבושים נאים אף לא דרישות כל שהן.

לעומת זאת החברותא שלי, התחתן עם בת איש אמיד, ולמד אמנם בשקידה גם לאחר חתונתו אבל בחלוף שש שנים, פנה אליו חמיו ואמר לו כי הגיע הזמן שיעשה לביתו וכמובן 'לא כל המרבה בסחורה מחכים'.

בחתונה של אחד מתלמידי ישיבת פוניבז' שנערכה בחיפה, נכנס מרן הרב מפוניבז' לאולם, וכשראה את אחד הבחורים שעמד בפתח האולם, טעה וחשבו לחתן השמחה. הרב חיבקו ונשקו בכל ליבו, ובירך אותו דקות מספר. לאחר שנגמרו החיבוקים והברכות, הבין הרב מפוניבז' את טעותו... מה עושים שלא לבייש את החתן (שלא יחשוב שהרב לא זיהה אותו)?

מרן זצ"ל המשיך לחבק ולנשק כל בחור שעמד בדרכו, עד שהגיע לחתן...

הודעה לציבור הרחב!

מידי שבת בשבתו מתקיים שיעור מפי הרב איתי בן אהרן שליט"א בבית כנסת בורוכוב רחוב דוד 21 בשעה 5:15 אחר הצהריים

לשמיעת השיעורים בטלפון חייגו: 0772618021